

Hjorteviltstrategi for Tysnes kommune

2023 - 2033

Innhald

Innleiing	3
Kva seier lovverket?	3
Situasjonsbilete	4
Konsekvensar av for stor hjortebestand	6
Konsekvensar for hjorten	6
For låg vekt på kalv og ungdyr	6
Dårlegare brunst- og kalvingsdynamikk	6
Sjukdomar på hjorten	7
Konsekvensar for skog	7
Konsekvensar for landbruk	8
Grasavling	8
Lagringskadar på rundballar	8
Grønsakhagar	8
Konsekvensar for andre samfunnsområde	8
Trafikkulukker	8
Human helse	8
Dyrehelse	8
Problem med hjort i bustadområde	9
Kvifor aukar hjortepopulasjonen?	9
Jaktetikk: Lojalitet til tildelte kvotar	10
Skadefelling	10
Overordna forvaltningsmål for perioden 2023-2033	11
Korleis oppnå dei overordna måla?	11
Korleis oppnår vi dette i praksis?	12
Differensierte fellingsavgifter	12
Fordel med bestandsplan	12
Auka kompetanse	13
Tidsaspekt for reduksjon av hjortestamma	13
Kommunal viltfond	15

Innleiing

Hjort er ein naturleg del av faunaen i vårt område. Hjorten er eit flott dyr og bidrar til fine naturopplevingar for oss som bur her. Å sjå hjort i sine naturlege omgjevnader er med å auka turopplevinga for oss menneske. Hjortejakt er ein viktig hobby for mange, og jakta er både naturoppleving, matauk og ein næringsveg (i form av sal av fellingsløyve eller sal av kjøt) for grunneigarar.

Hjorten har ingen andre naturlege predatorar enn mennesket i vårt område. Dette medfører at det er vi som må styra bestandsstorleiken gjennom jakt.

Så langt ein kjenner til er Tysnes den kommunen i landet som feller flest hjort i høve til totalarealet i kommunen. I 2021 låg det berre 318 daa bak kvar felte hjort her og hjortebestanden her er såleis ein av dei tettaste i landet.

Vi ynskjer ei robust hjortestamme i god kondisjonstilstand, der vi kan hausta av stamma med dei verdiane dette gir. Samstundes må ikkje hjortestamma vera så stor at ho fører til uforholdsmessige tap og ulemper for andre delar av samfunnslivet.

Alle tabellar og grafar i dette dokumentet er henta utifrå hjorteviltregisteret.

Generell kunnskap er i stor grad henta frå publikasjonar om hjort frå kjende fagmiljø som Norsk hjortesenter og Miljødirektoratet. Når det gjeld skadar på skog og beite er mykje henta frå NIBIO RAPPORT | VOL. 8 | NR. 39 | 2022. Forfatta av Samson Øpstad, Gro Hysten og Erling Meisingset. Elles har vi fått nyttige innspel frå lokale krefter som til dømes jegarar, hjortevald, bondelag, småbrukarlag, skogeigarlag, kommunelege og lokale veterinærar.

Kva seier lovverket?

Formålsparagrafen i Lov jakt og fangst av vilt (viltlova) seier fylgjande:

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Dette er konkretisert i forskrift om forvaltning av hjortevilt:

Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

Forskrift om forvaltning av hjortevilt vart revidert i 2012. Her vart det mellom anna lovpålagt at kommunen skal vedta målsettingar for utviklinga av bestandane av elg, hjort og rådyr der det er opna for jakt på arten/artane. Gjeldande no er: Forvaltning av hjortevilt - med kommentarer Miljødirektoratet veileder M478-2016.

Lov om skogbruk (skogbrukslova):

Denne lova har til formål å fremme ei berekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre det biologiske mangfaldet, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiane i skogen.

Lova skal sikre ei berekraftig forvaltning av skogressursane. Hjortevilt fører i mange høve til omfattande skade på skogen og det kan vera problematisk å få fram skog av god kvalitet. Skogbrukslova § 9 slår difor fast at der hjortevilt fører til stor skade på skog som er under forynging eller hindrar ny skog å koma opp, skal kommunen vurdere om bestanden av hjortevilt skal reduserast.

Situasjonsbilette

Hjortestamma synest å ha vore i sterk vekst dei siste 30-40 åra. Dette gjeld heile Vestlandet, men det er få stader hjortetettleiken er høgare enn i vårt område.

Tidlegare gjeldande hjorteviltstrategiar la opp til at ein skulle redusera bestanden med 30 %

Vi har ikkje absolutt sikre tal på hjortetettleiken, men forsiktige estimat tyder på at hjortebe-standen har auka monaleg fram mot 2020, trass i ønsket om ein nedgang. Vi ser likevel at ifrå om lag 2018 så synest det som om vi har starta på ein forsiktig nedgang.

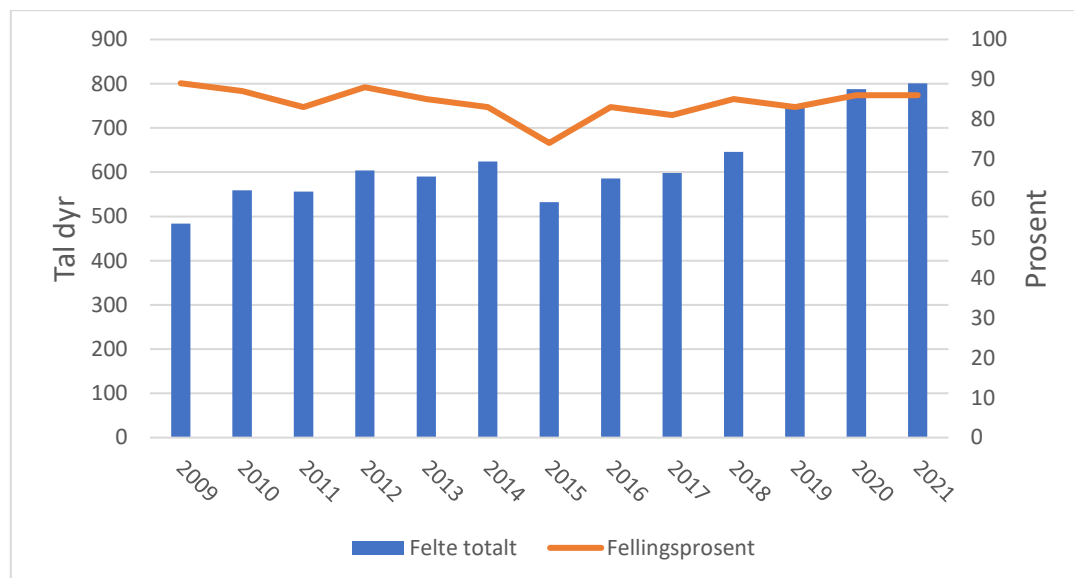
Hjorten er ikkje jamt fordelt utover i kommunen. Etter kvart som bestanden aukar og næringsgrunnlaget for hjorten minkar, trekkjer han mot område der det er lite eller ingen hjort i utgangspunktet. Dette medfører at enkelte område, utifrå eit grunneigar- og jaktperspektiv, har passeleg med hjort i dag. Hjortestamma kan likevel ikkje bli forvalta på ein slik måte at jaktutbyttet i områda med lågast hjortebestand skal styra uttaket av hjort i heile kommunen. Problemet med å forvalta hjortestamma, er at vi ikkje har eksakte tal over totalt tal hjort og heller ikkje eksakt fordeling på kjønn og alder. Det vi byggjer på lokalt er hovudsakleg data i hjorteviltregisteret. Alle data i tabellar og grafer i dette kapitlet er henta frå rådata frå hjorteviltregisteret. Desse byggjer på "Sett- og skuttdata" levert frå jeger/jaktrettshavar i kommunen. Det synest som om at vi har relativt gode rapporteringar i Tysnes på dette område, men vi ynskjer at dei skal verta enda betre så vi kan få mest mogeleg sikker oppfølging av hjorteviltstrategien.

Figur 1: Utvikling i tal på skotne hjortar, gruppert etter alder og kjønn, Tysnes kommune

År	Kalv			Ungdyr 1 1/2 år			Eldre dyr			Tal skote samla	Tal løyve	% Felte
	Han	Ho	Sum	Spissb	Kvige	Sum	Bukk	Kolle	Sum			
2009	59	53	112	75	84	159	115	98	213	484	542	89
%			23			33			44			0
2010	79	68	147	77	96	173	117	122	239	559	642	87
%			26			31			43			
2011	64	68	132	96	87	183	104	137	241	556	669	83
%			24			33			43			
2012	86	87	173	111	81	192	100	139	239	604	685	88
%			29			32			40			
2013	79	90	169	81	99	180	91	150	241	590	695	85
%			29			31			41			
2014	91	80	171	98	97	195	96	162	258	624	756	83
%			27			31			41			
2015	70	63	133	88	79	167	96	136	232	532	716	74
%			25			31			44			
2016	93	64	157	102	86	188	105	136	241	586	705	83
%			27			32			41			
2017	80	83	163	99	87	186	110	139	249	598	738	81
%			27			31			42			
2018	87	106	193	110	125	235	91	127	218	646	761	85
%			30			36			34			
2019	122	123	245	128	134	262	102	137	239	746	900	83
%			33			35			32			
2020	132	147	279	129	130	259	95	155	250	788	921	86

Hjorteviltstrategi – Tysnes kommune – 2023 - 2033

%	35			33			32					
2021	129	130	259	128	160	288	102	152	254	801	931	86
%	32			36			32					

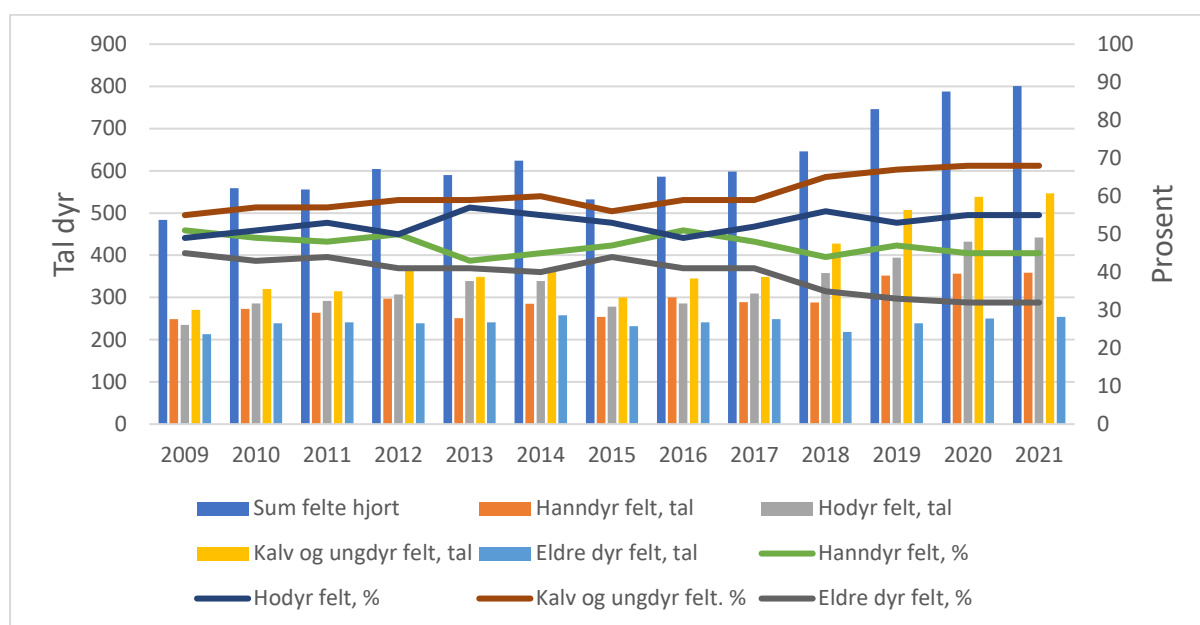

Figur 2: Felling av hjort 2009-2021, Tysnes kommune.

Tabellen syner ein sterk auke i felte dyr samstundes ser vi at fellingsprosenten er relativt stabil.

Figur 3: Utvikling i skotne hjortar, endring i kjønn og aldersgrupper av skotne hjortar, Tysnes kommune

År	Sum felte hjort	Hanndyr felt, tal	Hodyr felt, tal	Kalv og ungdyr felt, tal	Eldre dyr felt, tal	Hanndyr felt, %	Hodyr felt, %	Kalv og ungdyr felt, %	Eldre dyr felt, %
2009	484	249	235	271	213	51	49	55	45
2010	559	273	286	320	239	49	51	57	43
2011	556	264	292	315	241	48	53	57	44
2012	604	297	307	365	239	50	50	59	41
2013	590	251	339	349	241	43	57	59	41
2014	624	285	339	366	258	45	55	60	40
2015	532	254	278	300	232	47	53	56	44
2016	586	300	286	345	241	51	49	59	41
2017	598	289	309	349	249	48	52	59	41
2018	646	288	358	428	218	44	56	65	35
2019	746	352	394	507	239	47	53	67	33
2020	788	356	432	538	250	45	55	68	32
2021	801	359	442	547	254	45	55	68	32

Figur 4: Felling av hjort – fordeling med omsyn på kjønn og alder i løpet av tidsperioden 2009 - 2021 Tysnes kommune

Tabellane og figur syner at vi gradvis går i rett retning når det gjeld rett avskyting av hjort, med omsyn til kjønn og alder.

Utifrå data over sett og skoten hjort, samt fellingsprosent, synest det som om veksten i hjortestamma på Tysnes har nådd eit knekkpunkt. I deler av Tysnes ser det ut som om vi dei siste åra har hatt ei reduksjonsskyting. Vi har uansett ei høgare hjortestamme enn vi hadde i 2010.

Konsekvensar av for stor hjortebestand

Konsekvensar for hjorten

For låg vekt på kalv og ungdyr

Generelt mindre storleik på dyra, spesielt kalv og ungdyr. Med redusert beiteområde pr hjort, vert tilveksten på kalv og ungdyr lågare. Det er eit dyrevelferdsproblem når kalvane må leva gjennom fyrste vinteren med eit så dårleg utgangspunkt på vekt og kondisjon. Mange overlever, men dei har det ikkje godt. I eit naturleg økosystem ville desse kalvane blitt tekne ut av predatorar. Her hos oss vert dei i større grad utsette for svolt.

Dårlegare brunst- og kalvingsdynamikk

Lågare vekt på ungkollene fører til at desse kjem seinare i brunst og vert para seinare på hausten enn dei burde. Dette fører til at kalvane vert fødde seinare om våren/sommaren og fylgjeleg vert svært små om hausten. På denne måten kjem vi inn i ein vond sirkel.

Denne vonde sirkelen vert forsterka av at vi har for få eldre bukkar i populasjonen. Å ha nok eldre bukkar er svært viktig for at kollene skal koma tidleg nok i brunst om hausten.

Eit anna resultat av at ungdyra er svært små, er at mange ungkoller ikkje tek kalv. Mange stader i kommunen vår vert svært få av dei 2,5 år gamle kollene drektige. Fyrst som 3-

åringar kjem dei fleste kollene med kalv. Dette medfører at vi har relativt mange ikkje-produktive koller som er med og beitlar på avgrensa vinterressursar.

Sjukdomar på hjorten

Flått: Så lenge det har vore flått i våre område, har hjorten vore meir eller mindre infisert av han. Mange jegerar rapporterer om at problemet aukar. Når flått-trykket er så stort som no, vil det på enkelte dyr vera så mange flått at hjorten kan utvikle anemi av blodtapet. Kløe og hudinfeksjonar er sjølvstøtt også eit problem.

Flåtten lagar utfordringar for både menneske og bufe ved å vere vektor (berar) for mange infeksjonssjukdomar (t.d. sjodogg, piroplasmose og borreliose). Hjorten ser ut til å vera resistent mot dei fleste av desse sjukdomane.

Hiernemark: Rundorm som invaderer hjernen på hjort og gjev nevrologiske symptom. Det er uvisst kor stort problem dette er for hjorten, men vi har årlege sjukdomstilfelle hos sau, som regel med dødeleg utfall.

Leverikter: Parasitt som angrip levra hos drøvtyggjarar. Vi har førebels få rapportar om at hjorten døyr av infeksjonen, men mengda leverikter hos enkelte hjorteslakt tyder på at det må ha innverknad på dyrehelsa. Hovudårsaka til auken i leverikter er nok at klimaet har blitt fuktigare, men hjorten er ein særst viktig faktor i spreiding av smitte til nye område.

Hjortevorter: Dei siste åra har det blitt stadig meir vanleg å observera mange og store vorter på hjorten. Det er ikkje klart kva dette har å seie på noverande tidspunkt.

CWD (*Chronic wasting disease*): Prionsjukdom i slekt med kugalskap og skrapesjuka. Diverre har denne sjukdomen blitt påvist hos villrein, og samfunnet brukar store ressursar for å prøva å utrydda den. Den klassiske varianten har aldri vore påvist på hjort i Norge. Vi må likevel ta omsyn til denne sjukdomen i hjorteforvaltninga. Høg tettleik i ein populasjon gjer dyra generelt meir utsette for alle infeksjonssjukdomar, inkludert CWD.

Konsekvensar for skog

Høg tettleik av hjort fører til betydeleg skade på skogen. Hjorten skadar skogen på fleire måtar. Viktigast er borkgnag på ung produksjonsskog (hkl.3 og 4) og skotbeiting på planter og opprykking av nyplanta skog. Skotbeiting på planter er eit årvisst problem ved stor tettleik av hjort, borkgnag har størst omfang i snørike vintrar. Skogsbeiting og beiting av barkmasse førgår og i åra etter planting. Det vert hausta store verdier i skogen i Bjørnafjorden. Mange rapporterer om store råteskader som resulterer i nedklassifisering, spesielt av rotstokken. Dette fører til stort verditap i mange hogstfelt.

Det er òg eit stort problem at mange skogeigarar ser det som fånyttas å planta ny skog fordi hjorten øydelegg (rykkjer opp) ein vesentleg del av dei nyplanta plantene. Manglande rekrutering av ny skog betyr eit svært stort verditap i framtida. Dette er òg problematisk med omsyn til lagring av karbondioksid, der skogen spelar ein viktig faktor. Utan skog i bratte lier, er vi òg mykje meir utsette for erosjon og rasfare. Dette er spesielt viktig med tanke på klimaendringane vi er vitne til i vår tid.

Juletreproduksjon er også svært vanskeleg. Det kan tyde på at edelgran, som no er det mest populære juletreet, er spesielt utsett for beiting av hjorten.

Konsekvensar for landbruk

Mange bønder rapporterer om store avlingsskadar.

Grasavling

Spesielt går dette utover andre og tredje slått. Fleire rapporterer om at avlingssvikten er svært høg på grunn av hjortebeiting. Mange bønder stipulerer årleg tap til 6-sifra beløp. Tappet er fyrst og fremst i form av redusert avling, men òg i form av forringa kvalitet på grunn av mykje hjorteskit i enga. Mange teigar er ikkje rekningsssvarande å hausta på andre og tredje slått. Det siste året har kunstgjødselprisen vorte svært høg. Bøndene har ikkje råd til å gjødsle enga for at hjorten skal eta opp avlinga. Vi har fått inn fleire rapportar der bønder seier at dei legg ned drifta om ikkje hjorteproblema vert mindre.

Lagringskadar på rundballar

I mange områder er det uråd å lagra rundballar utan inngjerding. I skadde rundballar får ein ofte feilgjæring med skadd eller øydelagt fôr som resultat.

Grønsakhagar

Det er nærmast uråd å dyrka grønnsaker utan inngjerding mot hjort. Å gjerda ute hjorten er vanskeleg og kostbart. Nokre får tilskot frå viltfondet, men uansett representerer dette ein stor kostnad.

Lagringskade på rundballar og grønnsakhagar kan bøtast på med inngjerding, med dei kostnadane dette medfører. Eng kan òg sjølvsagt gjerdast inn, men då snakkar vi om svært store kostnader.

Konsekvensar for andre samfunnsområde

Trafikkulukker

Dei siste åra har det vore høg frekvens av samanstyrt mellom bil og hjort. Svært mange rapporterer også om nesten-ulukker og farlege trafikksituasjonar der bilførerar freistar å unngå samanstyrt med hjorten. Ulukkene er eit problem for dyrevelferda og fører til livsfarlege situasjonar for menneske som er involverte.

Human helse

Hjort har svært stor innverknad på mengda flått. Flåtten i seg sjølv er relativt harmlaus for oss menneske. Problemet er at han overfører farlege smittsame sjukdomar, fyrst og fremst borreliose. Vestland er det fylket i landet som har desidert flest borreliose-tilfelle per år. Lokale helsestyresmakter er uroa over borrelioseutviklinga på Vestlandet, men òg for at andre flåttborne sjukdomar skal bli introduserte hos oss.

Dyrehelse

På grunn av at dei mange dyresjukdomane flåtten overfører, er flåtten eit svært stort problem for dyrehelsa i våre kommunar. I hovudsak på sau og storfe, men også hund og katt. I dag er det nesten uråd å klara seg utan medikamentell førebygging av flåttsjukdomar hos småfe og storfe som beiter i lågare strøk. Det er òg utbreidd bruk av førebygging av flått på

hund og katt. Trass i førebygginga, aukar talet på behandlingar av sjukdomar overført av flåtten. Dette er svært negativt med omsyn til resistensproblematikk mot både flåttmiddel og antibiotika. Husdyra er i utgangspunktet reine for flått når dei kjem ut på beite om våren, men vert infiserte med flått så snart dei kjem inn i buskvegetasjon og skog. Det er fleire årsaker til at flåttpresset er så stort, mellom anna klimaendringar. Forskarar synest å vera samde om at auka tettleik av hjort er ein vesentleg årsak til auka smittepress.

Problem med hjort i bustadområde

Vi har rapportar som tyder på at enkelte hjort blir mindre redd for menneske etter kvart som hjortepopulasjonen veks. Dei søkjer mot bustadområde, der dei etablerer seg og øydelegg fruktre og hagar. Foreldre har uttrykt redsle for hjort som oppsøkkjer barn på skulevegen og ikkje let seg jaga bort.

Kvifor aukar hjortepopulasjonen?

Hjorten har tradisjonelt klart seg godt i våre område. Relativt mildt klima gjer at hjorten trivst og klarer seg godt. Den har ingen trugande predatorar i særleg grad (bortsett frå mennesket). Vintrane er blitt betydeleg mildare gjennom dei siste 10 åra. Dette gjer at hjorten i mykje større grad enn før klarar seg gjennom vinteren.

Vi har ikkje eksakte tal på kor mange hjort vi har i området vårt. Vi byggjer forvaltninga på estimat utifrå fellingsstatistikk og systematiske registreringar over observasjonar av hjort. Uttak av hjort gjennom jakt har auka jamt og trutt gjennom dei siste 10 åra, men likevel har hjortebestanden auka fram mot om lag 2018. Etter dette synest det som om bestanden har vore stabil eller i moderat tilbakegang. Denne reduksjonen i tal hjort har likevel ikkje vore stor nok til at mange av dei negative effektane har forsvunne.

Vi ser òg at fellingsprosenten for tildelte dyr berre går svakt ned ned i takt med fleire fellingsløyve dei siste åra. Auken i hjortetettleiken ifrå 1990 til 2018 skuldast delvis at ein har teke ut for få dyr, men òg at det er blitt teke ut for mange bukkar i høve til koller. Dette fører til at det vert fødd for mange kalvar som vert rekruttert inn i bestanden.

I ein villpopulasjon som ikkje er utsett for jakt frå menneske, vil forholdstalet mellom koller og bukk i populasjonen vera omkring 1:1. I enkelte av våre område er forholdstalet sansynlegvis heilt oppe i 2,5. I ein populasjon i balanse er det ynskjeleg med eit forholdstal mellom kolle/bukk på omlag 1,5. Dette er og eit forholdstal som gjev grunnlag for høg produksjon og høgt jaktutbyte. Føresetnaden for at vi skal lukkast i å redusera hjortepopulasjonen er at vi tek ut fleire dyr i jakt enn det blir fødd årleg, med fråtrekk for naturleg avgang. I dei siste åra har Huglo og Tysnes Bestandsplanområde engasjert seg sterkt i hjorteforvaltninga med gode bestandsplanar. Saman med forvaltninga har dette arbeidet medført at vi no har ei tydeleg høgare avskyting av koller enn bukk, men vi er enno ikkje i mål.

Det er ikkje sikkert at jegerane klarar å ta ut nok dyr til å redusera hjortepopulasjonen i retning av eit forholdstal på 1,5. Dersom dette viser seg å bli vanskeleg, må vi prøva å gjera hjortepopulasjonen mindre produktiv i ein overgangsperiode. Dette kan eventuelt gjerast med å styra mot eit endå lågare forholdstal. Vi vonar at dette ikkje vert naudsynt.

Aldersamansetning av hjortepopulasjonen

Historisk har det vore mest attraktivt for jegeren å jakte på eldre dyr. Dette har betra seg dei siste åra. Vi sit likevel att med ein populasjon som ikkje er i aldersmessig balanse. Generelt er det for låg gjennomsnittsalder på dyra. Dette gjeld både kolle og bukk.

Ulempene ved dette er fleire: Eldre koller får stort sett kalv kvart år. Ungkoller går mykje oftare tomme, spesielt når beita er for dårlege, slik at dei er små i høve til alder. Det er

ynskjeleg at flest mogleg av kollene som overvintrar er drektige. På denne måten får vi utnytta vinterbeita til høgare produksjon.

Eldre koller kjem tidlegare i brunst om hausten enn yngre koller. Dei vert fylgjeleg para tidlegare og får kalv tidlegare om våren. Dette gjer at kalvane om hausten er større og gjev betre jaktutbyte. I tillegg har desse kalvane stort sett betre kondisjon og handterer fyrste vinteren betre. Kalvane til store koller er i tillegg tyngre ved fødsel. Dette gjev grunnlag for ein god start.

Nærvær av eldre bukkar set brunsten på kollene i gang tidlegare om hausten, og bidrar slik til tidlegare fødte kalvar.

Utifrå dette perspektivet er det difor ynskjeleg med eit meir forsiktig uttak av eldre dyr.

Jaktetikk: Lojalitet til tildelte kvotar

God hjorteforvaltning er heilt avhengig av at hjorten blir skoten i samsvar med tildelte kvotar. Dette er i utgangspunktet ei tillitsbasert ordning. I ein fase der vi reduserer avskyting av dei mest attraktive dyra (stor bukk) er det spesielt viktig. God informasjon og nulltoleranse for uttak av feil dyr innanfor valda er viktig her. Dette er spesielt viktig ved utleige av jaktrettar.

Jakt bør drivast på ein slik måte at ein minimerer fare for skadeskyting. Diverre har det dei siste åra utvikla seg ein kultur der jeger skyt mot hovud eller nakke på hjorten. Motivet skal vera at ein på den måten får mindre skade på kjøtet.

Vi får diverre inn rapportar der dyr vert skotne på ikkje-dødelege stader (kjeve og muskulatur i nakke). Desse dyra går rundt med store lidingar. Det seier seg sjølv at å redusera blinken frå 20 cm (ved skot i bryst) til 3-4 cm (ved skot mot hjerne og nakke) aukar risikoen for skadeskyting svært mykje.

Fersk uttale frå miljødirektoratet: *Å sikta mot hovudet eller nakke på hjorten som fyrste skot kan vera i strid med gjeldande reglar, og vitnar i beste fall om dårleg jegeretikk.* Ein svært stor del av befolkninga i Noreg er positiv til hjortejakt. Slik ynskjer vi at det skal halde fram. Då er det naudsynt å i størst mogleg grad unngå skadeskyting og at jegerane ikkje skyt andre typar hjort enn det dei har fått tildelt.

Vi oppmodar sterkt om at signala frå Miljødirektoratet om ikkje å skyta mot hovud og nakke vert implementerte i regelverket til det enkelte vald.

Skadefelling

Hjorteviltforskrifta opnar for at kommunen kan gje løyve til skadefelling av hjort som gjer stor skade. Slike løyve til skadefelling kan bli gjevne ved ein godt grunna søknad, der ein legg vekt på at det er gjort førebyggjande tiltak.

Skadefellinga skal ikkje vera bestandsregulerande. Kommunen behandlar skadefellingsøknadane i tråd med det som til ei kvar tid vert bestemt av overordna myndighet. Slik regelverket er no, er slaktet etter skadefelling kommunen (viltfondet) sin eigedom.

Dei kommunale ettersøksringane får ei sentral rolle i uttak av skadedyr og eventuell dokumentasjon av behov for skadefelling i det aktuelle tilfellet. Kommunen ynskjer å forvalta hjortestamma på ein slik måte at behovet for uttak av hjort på grunn av at dei gjer skade, vert redusert til eit minimum.

Kommunen har eit digitalt søknadsskjema som ligg på heimesida til Tysnes kommune v/Landbrukskontoret.

Overordna forvaltningsmål for perioden 2023-2033

Forvaltninga skal bidra til ein berekraftig og dynamisk populasjon av hjort som er tilpassa lokalt leveområde og landskap.

Uttak av hjort skal leggja til rette for nær naturleg aldersstruktur og nærmare naturleg kjønnsamansetting i bestanden for å betra brunstdynamikk, reproduksjon og kroppsvekt.

Forvaltninga skal gjennomførast slik at tettleiken av hjort ikkje fører til vesentlege beiteskadar på skogsareal, og beitetrykket av hjort i gras- og beiteområde ikkje er til hinder for eit økonomisk drivverdig landbruk.

Forvaltninga skal basera seg på at hjort er ein fast og naudsynt del i eit fungerande økosystem, men må samstundes sikra at hjortetettleiken ikkje i vesentleg grad reduserer naturen sin produktivitet og/eller mangfald på kort eller lang sikt.

Forvaltninga skal ivareta omsynet til berekraftig utvikling og utnytting av hjortepopulasjonen for langsiktig hausting, naturopplevingar, matproduksjon og næringsutvikling.

Forvaltninga skal i samarbeid med vald- og bestandsplanområde arbeida for at all jakt skal føregå innanfor trygge og gode etiske rammer.

Korleis oppnå dei overordna måla?

- Ein tydeleg reduksjon av hjortepopulasjonen

Reduksjonen må vera størst i områda med størst problem. Samstundes må ein vera klar over at hjorten vandrar over store område, og at vi difor ikkje kjem utanom ein reduksjon av hjortetettleiken totalt. Vi ynskjer i utgangspunktet ein reduksjon i hjortetettleiken, slik at vi kjem attende på eit nivå vi var på omkring år 2000-2005. Merk at dette er ein mykje høgare tettleik enn fyrst på 90-talet. Når målet er nådd, må årleg uttak ved jakt likevel vera større enn på den tida, ettersom det då var ein bestand i sterk vekst medan målet no er å stabilisera bestanden på eit berekraftig nivå

På bakgrunn av observasjonar, og «sett/skutt-data» tilrår vi ein tydeleg reduksjon. Sansynlegvis må vi redusera stamma med om lag 30-40% for at skadar på landbruk og skog kjem ned på eit nivå desse næringane kan leva med.

- Forholdstalet kolle/bukk må ned

Vi bør styra mot eit forholdstal mellom kolle og bukk på 1,5. I dag er dette talet mange stader godt over 2,0. Hovudmålet er å redusera hjortepopulasjonen. Dette medfører at ein i perioden der vi freistar å redusera hjortestamma må ha eit monaleg større jaktuttak av hodyrr enn bukk. Her ser det ut som vi på Tysnes er godt i gang.

Når vi styrer mot kjønnsforhold på 1,5 betyr dette at vi i reduksjonsfasen må ha eit auka uttak av kalv monaleg større jaktuttak av hodyr enn bukk. Uttak av kviger og små unge koller må prioriterast. Vi vonar at jegerane (som gjer jobben) klarar å fylgja dette opp, slik at vi oppnår målet med strategien.

- Auka gjennomsnittsvekt på dei ulike aldersgruppene av hjort

Dette vil på sikt auka jaktutbyttet per skotne hjort. Nøkkeltiltaket her er å freista og auka gjennomsnittsalderen i populasjonen. Mange eldre bukkar betyr at kollene blir brunstige tidlegare på hausten. Eldre koller kjem tidlegare i brunst enn unge koller. Dersom alderen i populasjonen stig, betyr dette at paringa vil skje tidlegare om hausten. Fylgjeleg vert kalvane fødde

tidlegare neste vår. Dei får fleire beitedøgn før hausten kjem og klarar seg fylgjeleg betre gjennom vinteren. Færre dyr gjev òg lågare beitetrykk. Betre beite gjev betre tilvekst. Slik kjem vi inn i ein god sirkel der kalv og ungdyr vert større og meir robuste, og vert betre mordyr. Fleire av kollene som overvintrar vil vera drektige, og det vil altså vera færre uproduktive koller om vinteren.

Dyr med dårleg kondisjonstilstand må takast ut i større grad enn i dag. Det er viktig å få teke desse ut i jakta, sidan dei stort sett vil vera dårlege avlsdyr, og i svært liten grad vil bidra til ein sunn og robust hjortepopulasjon. Mange av desse dyra har problem med å overleva ein hard vinter. Det er ikkje god dyrevelferd å la dei svelta i hel.

Det er viktig å koma med god fagleg informasjon til vald og jegarar om kvifor reduksjon av hjortebestanden og betring av kjønnsfordeling er viktig. Dette er viktig som motivasjonsfaktor.

Korleis oppnår vi dette i praksis?

- Ved å skyta fleire hodyr enn bukkar.
- Ved å skyta fleire kalvar og ungdyr. Særleg kviger 1,5 år
- Ved å skyta færre eldre koller og spesielt færre eldre bukkar.
- Ved å auka avskytinga (maksimal utnytting av 50 %-regelen der situasjonen tilseier det). Om ordninga med fri kalveavskyting held fram, bør kommunen framleis vera med på dette.

Figur 5: Mål for løyvefordeling etter kjønn og alder, og for avskytingsprofil i reduksjonsfasen

Kalv	Spissbuk 1 ½ år	Kvige 1 ½ år	Eldre bukk ≥ 2 ½ år	Eldre kolle ≥ 2 ½ år
≥ 30 %	≤ 15 %	18-20 %	≤ 12 %	25 % *)

*) Små ungkoller 2,5 år er prioritert å ta ut, difor så høgt uttak i denne kategorien.

- I reduksjonsfasen er det viktig å få teke ut dei dyra som etablerer seg på innmark. Ein vesentleg del av jakta bør føregå på innmark for å ta ut dyr som etablerer seg som "bøtjuvar".
- Det bør vere krav om at alle vald med bestandsplanar avset ein del av kvoten til reservekvote. Dette vil gjera oss til ein predator meir lik den rolla rovdyra har i naturen. Dette er godt ivareteke av bestandsplanane Huglo og Tysnes Bestandsplanområde (HTB) i dag

Punkta over føreset gode bestandsplanar som er i tråd med hjorteviltstrategien.

Differensierte fellingsavgifter

Eit verkemiddel som kan vera med å styrkja oppfyljing av bestandsplanar og hjorteviltstrategi, er i større grad å differensiera fellingsavgiftene for ulike kategoriar av dyr. Fellingsavgifta for vaksen bukk bør stiga.

Fordel med bestandsplan

Vald med bestandsplan eller vald som er med i bestandsplanområde er svært viktige for hjorteforvaltninga.

Hjorteforvaltninga på Tysnes er i ei særstilling i høve til mange andre kommunar i og med at HTB er oppretta. Dette bestandsplanområde er ope for alle vald i Tysnes og Huglo og er frå forvaltninga sin ståstad svært viktig for å styra hjortebestanden i ynskja retning. Kommunen oppmodar at flest moglege vald sluttar seg til dette bestandsplanområdet

Ved målretta tildeling av løyve, kan vi syte for at vald med bestandsplan kjem betre ut enn vald utan bestandsplan. Dette gjeld spesielt uttak av eldre bukkar og koller.

Auka kompetanse

Kommunen bør stimulera til kompetanseoppbygging via kursverksemd, for å skapa ei betre lokal forvaltning. Dette gjeld både styring av hjortetettleik og jaktetikk. Viltfondmidlar kan nyttast til dette.

Tidsaspekt for reduksjon av hjortestamma

Det vil vera ein fordel med ein kortvarig reduksjonsfase på 3-5 år, der hovudtyngda av reduksjonsavskytinga vert gjort i dei 3 fyrste åra. Etter kvart jaktår må det vera ei grundig evaluering av utviklinga. Denne evalueringa bør skje fyrst og fremst på bakgrunn av "Sett/skutt-data", men og oppfylging av annan statistikk. Vi er avhengige av at vi har gode data å byggja denne evalueringa på.

I samband med denne evalueringa må administrasjonen vera i dialog med både jaktrettshavarar, ettersøksringar, landbruks- og skogsinteresser. Når vi prøvar å redusera hjortebestanden er det svært viktig å fylgje opp med analyse av sett-/skoten-data for å kontrollera at reduksjonen skjer etter oppsette mål. Går reduksjonen for langt, må vi bremsa. Går reduksjonen for sakte, må vi intensivera verkemidla. Bestandsplanar kan ikkje ha lengre levetid enn tre år i denne fasen. Gjennom dei siste 10- åra har vi fylgt ei forsiktig linje med omsyn til uttak av dyr. Dette har ikkje fungert.

Uttaket er intensivert i siste 5-årsperioden. Dette har hatt god effekt og vi har endeleg kome inn i ein fase der talet på hjort synest å gå ned. Denne trenden må halda fram og om mogeleg ytterlegare intensiverast. Vi satsar no heller på ein relativt kort reduksjonsfase på 3-4 år, med årleg evaluering. Deretter vil vi gå over i ein stabiliseringsfase.

Når vi har oppnådd ein ynskt populasjonsstorleik, må vi redusera jaktuttaket. Då vil vi vera i ein situasjon kor jaktutbytet per felte dyr vil vera høgare enn i dag, medan talet på løyve vil vera lågare enn i reduksjonsfasen. Uttaket av koller og bukk vil då òg vere balansert, og opna opp for ein liten auke i uttak av eldre dyr slik at årleg uttak ved jakt fordelt på kjønn og alderskategoriar vert jamnare.

Figur 6: Ei slik tilnærma fordeling i avskyting er aktuell etter reduksjon av bestanden og betring av alder og kjønnsfordeling

Kalv	Spissbukk 1 ½ år	Kvige 1 ½ år	Eldre bukk \geq 2 ½ år	Eldre kolle \geq 2 ½ år
Ca 28 %	Ca 15 %	Ca 16 %	Ca 19 %	Ca 22 %

Målet er ein sunn og robust hjortepopulasjon med høgt jaktutbyte i høve til storleiken på populasjonen. Framtidig hjortebestand skal gje betydeleg mindre problem for landbruk/skogbruk og andre samfunnsinteresser.

Hjorteviltstrategi – Tysnes kommune – 2023 - 2033

Tidslinje hjorteviltstrategi 2023 - 2032				
Periode 2023 - 2025	mars 2023	Ny hjorteviltstrategi		
		Revidering av bestandsplanar tilpassa til nye kommunale mål		
	sep - des 2023	Oppstart med ny strategi		
		Ordinær jakt		
	jan - feb 2024	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar	
			Halda fram som før	
	sep - des 2024	Ordinær jakt		
	jan - feb 2025	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar	
Halda fram som før				
sep - des 2025	Ordinær jakt			
Periode 2026 - 2028	jan - feb 2026	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar	
			Halda fram som før	
	sep - des 2026	Ordinær jakt		
	jan - feb 2027	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar	
			Halda fram som før	
	sep - des 2027	Ordinær jakt		
jan - feb 2028	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar		
		Halda fram som før		
sep - des 2028	Ordinær jakt			
Periode 2029 - 2032	sep - des 2029	Ordinær jakt		
	jan - feb 2029	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar	
			Halda fram som før	
	sep - des 2030	Ordinær jakt		
	jan - feb 2030	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar	
			Halda fram som før	
	sep - des 2031	Ordinær jakt		
	jan - feb 2031	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar	
Halda fram som før				
sep - des 2032	Ordinær jakt			
jan - feb 2032	Analyse av sett og skutt data	Korrektur av verkemidlar		
		Halda fram som før		
Evaluering av strategien				

Kommunal viltfond

Det kommunale viltfondet er kommunen sine inntekter frå fellingsavgift og fallvilt. Bruken av desse midlane vert regulert av forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond § 5:

Fondet kan brukast til:

- *Tilskudd til tiltak for å fremme viltforvaltning, styrke kunnskapen om viltet, jaktorganisering m.m. i kommunen og nabokommuner gjennom samarbeid i regi av organisasjoner, enkeltpersoner eller kommunen selv.*
- *Å dekke kommunens utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen.*
- *Tiltak for å forebygge skader på landbruksnæring voldt av hjortevilt.*

Fondet kan ikkje brukast til:

- *Kommunal og fylkeskommunal administrasjon av viltforvaltningen (faste utgifter til lønn, møtegodtgjørelser, reiser mv.).*
- *Å erstatte skader voldt av vilt.*
- *Skuddpremier.*

Gjennom denne strategien legg kommunen føringar for bruk av viltfondet i høve til skader på landbruksnæring påført av hjort. Desse føringane er ikkje utfyllande men søknadar som er i tråd med føringane kan handsamast delegert medan søknadar som ikkje er i tråd med føringane vert lagt fram for politisk handsaming.

I samband med særskild avling som til dømes juletre, frukttrær og grønsaker utover eige bruk eller rundt lagerplassar for rundballar kan det søkast om tilskot til oppsett av viltgjerde. Inngjerding gjeld berre avgrensa område og føremål med produksjon må vere kommersielt sal. Det vert ikkje gitt tilskot til gjerde for å hindra skade på grasproduksjon.

Det kan gjevast tilskot til materialkostnadane frå det kommunale viltfondet til:

- inngjerding av juletre-, frukt og bær- og grønsaksproduksjon – inntil 75 %
- inngjerding av attlegg med straumgjerde og lagerplass for rundballar – inntil 50 %

Maksimal tilskotsbeløp er på kr 30 000,- av materialkostnadane for inngjerding. Dette beløpet bør indeksregulerast årleg.

Vidare kan vald og bestandsplanområde søkje tilskot til kompetansebyggjande tiltak. Samarbeidsprosjekt vert prioritert i vurderinga.